

דקדוקי מילים וטעמים וחלקם בעלי שינוי משמעות והדרכה לקורא בפרשת וזאת הברכה ובהפטרות ובראשון וזאת-הברכה

לב א וְאֶדְבָּרָה: העמדה קלה בוא"ו למנוע הבלעת האל"ף החטופה	
לב ג הָבֹהֶּ גְּדֹל: המילה הָבֹהֶּ מלרע, הטעם לא נסוג	
לב ד פִּעְלֹו: הפ"א בקמץ גדול, העי"ן בחטף קמץ. כִּי כָל-דְּרָכָיו: תיבת כִּי מוטעמת בטעם מרכא, ואין לצרף לה את תיבת 'כל' כאילו כתוב כִּי-כָל	
לב ה שַׁחַת לוֹ לֹא בָנִיו מוֹמֵם גם כאן יש להזהר מלהתעכב על התביר יותר מדיי	
לב ו הִלֵּה: הה"א מילה נפרדת מחוברת ל-לה"ו ומנוקדת בפתח ה, הלמ"ד אחריה בשווא נח, והאל"ף (של הויה המבוטא כאדנות) בחטף פתח א. הִלֵּאֲרֵנִי. וַיִּכְנַד: הכ' הסופית אינה דגושה	
לב ז וַיִּגְדֹּד: הדל"ת בשווא נח עקב ההטעמה ² . וַיֹּאמְרוּ לָד: טעם נסוג אחור ליר"ד	
לב י יִסְבְּנֶהוּ: בל"ת ראשונה בשווא נע והנ"ן בשווא נח. יִצְרְנֶהוּ: היר"ד בחירק חסר, אחריה צד"י מודגשת ובשווא נע והנ"ן בשווא נח; בשתי המילים יש להזהר מהבלעת הה"א	
לב יא כְּנָשָׁר: הכ"ף בשווא לא בפתח. יִרְחֹף: החי"ת בצירי לא בסגול	
לב יג עַל-בְּמוֹתֵי אֶרֶץ: טעם נסוג אחור לב"ת המנוקדת בקמץ רחב. וַיֹּאכֵל: הוא"ו בפתח ובמלרע.	
שְׂדֵי: שיי"ן שמאלית. וַיִּנְקְהוּ: הי' בצירי ודגושה ולא בשווא	
לב טו כְּשִׁית: שיי"ן שמאלית. אֵלֹוֶה: עיין פסוק יז	
לב יז אֵלֹהֶ: הה' "בפתח גנובה" ובמפיק. יש המבטאים אותה כאילו יש אל"ף לפני הה"א והיא מנוקדת פתח: אֵה והה' במפיק. יש המבטאים אותה כאלו יש ו' (הנקראת כ-w באנגלית) לפני הה' הו' מנוקדת פתח: אֵלוֹהֶ (elawah) והה"א במפיק. לכל הדעות הקורא אותה: אלו-ה' ה' פתוחה ha, משתבש ³ . שְׁעָרוֹם: שיי"ן שמאלית	
לב יח יִלְדֹד: הלמ"ד בקמץ רחב הדל"ת בשווא נע. מְחַלְלֵד: למ"ד ראשונה בשווא נע והכ"ף בסוף רפויה	
לב כ תִּהְפֹּכֶת: הה"א בשווא נח	
לב כב וְתֹאכֵל אֶרֶץ: הטעם נסוג לת"ו	
לב כד וְלִחְמֵי רֶשֶׁף: טעם נסוג אחור לחי"ת	
לב כז רָמָה: במלעיל	
לב כח אֲבָד הבי"ת בפתח בשאר מקומות במקרא בצירי	
לב לב אֲשַׁכֵּלֶת: האל"ף בפתח ולא בסגול	
לב לו כִּי-אֲזַלֵּת יָד: טעם נסוג אחור לאל"ף בקמץ גדול והזי"ן אחריה בשווא נע	

¹ הפרשה נקרא בשנת עז, אבל ממשיכה את הפרשיות משנת עז.
² אע"פ שקדמה לה תנועה גדולה. מצאנו תנועה גדולה מוטעמת לפני חטף, ולפני שווא בנסוג אחור, ולפי המנחת שי בשם ערוגת הבושם גם השווא הזה הוא נע [בפסוק הזה נח לכל הדעות].
³ יש להזהר משמועות בשם גדולי תורה שלא דקדקו או אפילו ממש שיבשו במבטא מילים מסוימות. כאן מובא מה שנוכח. מעשה רב זה או אחר גדול ככל שיהיה לא יערער את הדברים

לב לח וְיַעֲזְרֶכֶם: העי"ן בשווא נח והזי"ן אחריה בשווא נע כדין שני שוואים רצופים

לב לט רָאוּ | עֲתָה מונח לגרמיה ומיד לאחריו רביע⁴

לב מ וְאֶמְרָתִי: מלעיל הטעם במ"ם

לב מא וְתֹאחֲזוּ: הוא"ו בשווא נע

לב מב אֲשֶׁכִּיר: שיי"ן ימנית (לשון שְׁכָרוֹת)

לב מה וַיִּכַּל מֶשֶׁה: כך היא ההטעמה ולא בזקף

לב נ בָּהֶרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה עֹלָה שָׁמָּה: תיבת בָּהֶרֶץ בפשטא. וְהָאֶסְף: סמ"ך בצירה ובמלרע, הטעם

בסמ"ך. וַיֵּאֶסֶף: במלעיל וסמ"ך סגולה

הפסרת האזינו שמואל ב כב :

השירה הזו נמצאת גם בתהלים יח, ולכן מי שמזמור זה שגור על פיו ייזהר במקומות שבהם השירה כאן שונה מאשר בתהלים.

ב וּמִפְּלִטִי-לִי: הלמ"ד רפויה ללא דגש, ובשוא נח

ג אֶחֱסֶה-בּוֹ: העמדה קלה באל"ף בגלל הגעיה, הבי"ת בדגש חזק מדין דחיק

ו מְקֵשִׁי מוֹת: הטעם נסוג למ"ם

ח כִּי-תֵרָה לִי: טעם נסוג אחור לחי"ת

יב חֲשֶׁרֶת-מֵים: השי"ן בשוא נע⁵

טז אֶפְקִי יָם: טעם נסוג אחור לפ"א

כ חֲפֹץ בִּי: טעם נסוג אחור לחי"ת

כח וַעֲיִנֶיךָ עַל-רַמִּים תִּשְׁפִּיל: כך היא ההטעמה ולא טיפחא-מרכא

כט יִגִּיהַ: הה"א במפיק, מלשון נגה⁶. חֲשָׁכִי: החי"ת בקמץ קטן והכ"ף בדגש קל

לח וְאֲשַׁמְדֶם: הוי"ו בקמץ

לט : וְאֶכְלֶם וְאֶמְחָצֶם: בשתייה הוי"ו בקמץ

מא וְאֶצְמִיתֶם: הוי"ו בקמץ

מג וְאֶשְׁחַקֶם: הוי"ו בשוא

מה יִשְׁמְעוּ לִי: טעם נסוג אחור לשי"ן

מד וְתִפְלִטֶנִי: הלמ"ד דגושה, ולכן השוא נע

נא מִגְדוֹל: הדלי"ת בחולם

ראשון של וזאת הברכה:

⁴ יש שאינם רואים בזה לגרמיה, אלא מונח ופסק

⁵ החטף המופיע בחלק מהדפוסים ובכתבי היד אינו אלא דרך להורות על הנעת השווא ולא על קריאת החטף עצמו

⁶ אחד מחמשת השורשים שהה"א שורשית ובמפיק והם בראשי תיבות ג"ן כת"ם: ג.ב.ה, נ.ג.ה, כ.מ.ה, ת.מ.ה, מ.ה.מ.ה

לג ב מִרְבֶּבֶת: הַבִּי"ת הראשונה בשוא נח⁷, כן הדבר גם בהמשך פס' יז. אֲשֶׁת: לפי הקרי הן שתי מילים

לג ג מְדַבְּרֵתֶיךָ: הַבִּי"ת בשוא נע עקב הדגש

לג ה וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ: טעם טפחא בתיבת בִּישְׁרוֹן⁸

רֶאשִׁי עָם: טעם נסוג אחור לר"ש

לג ו וְאֶל-יָמָת: המ"ם בחולם

לג ז לַיהוּדָה: הלמ"ד בחירק מלא, היר"ד הינה חלק מהחירק ולכן אין בה ניקוד

לג ח וּלְלֵוִי: הלמ"ד הראשונה בשוא נח. בְּמִסָּה: הַבִּי"ת בשוא לא בפתח

לג י מִזְבֵּחַךְ: הַבִּי"ת בשווא נע ולא בקמץ או פתח

לג טו הָרִי-קָדֵם: הר"ש הראשונה בשוא נח⁹

לג טז שְׁכֵנִי: הטעם בנ"ן מלרע

לג יז הָדָר: הדל"ת בקמץ. וְהֵם אֲלֵפֵי מְנָשָׁה: תיבות אילו לרוב מופיעות בראש העמוד האחרון, היות והרבה קוראים יודעים אותם בעל פה ישנם רבים שאינם מקפידים לקוראם מתוך הקלף ואומרים אותם בעל פה¹⁰

לב יז לֹא שְׁעָרוֹם אֲבִיתֵיכֶם: ד"ר יוסף דרורי דפי בר-אילן האזינו תשנט בשירת האזינו מואשם עם ישראל, על כי הוא מכעיס את אלוה עשהו בתועבות, וכן כי הוא זובח "לִשְׁדִּים לֹא אֱלֹהִים", המאופיינים ככאלה, אשר "לֹא שְׁעָרוֹם אֲבִיתֵיכֶם" (דבי לב יז).

הפועל שע"ר בשי"ן שמאלית, בבניין קל, הוא יחידאי במקרא. לתיבה שבשירתנו הוצעו פירושים אחדים: האחד, הנזכר כבר בתרגומים לארמית ובמדרש ספרי, "שער" מלשון יראה, אימה. היספרי, המצוטט בפירוש רש"י, מבאר את "לֹא שְׁעָרוֹם" לא יראו מהם, לא עמדה שערותם בפניהם. פרשנים אחרים, ראשונים וחדשים, מבקשים להעשיר פירוש זה בדוגמאות לשוניות. בקרבה לפירוש זה, יש הגוזרים את תיבת "שְׁעָרוֹם" מלשון סערה, התרגשות, תנודה נמרצת. בצד פירושים אלה מבקשים פרשנים אחרים, בשל דמיון שְׁעָרוֹם למילה ישעיר, לגזור את המילה, כאילו נאמר

שם: לא התייחסו אליהם לאלילים או לשדים כאל שעירים, לא ראו בהם שדים מאיימים ומרתיעים, הראויים שיזבחו להם. על כך מוסיף בעל ישפתי חכמים, כאילו נאמר שם: עשו שעירים כמו מאלמים, עשו אלומים (כך!).

מן ההוראות הנזכרות לעיל, אשר נתחבבו על פרשנים דוגמת רשב"ם, אבן עזרא ורמב"ן, נפוצה יותר ההצעה הראשונה. אף המתרגמים ללועזית קיבלו את הוראת "שְׁעָרוֹם" כיחששו מפניהם, יהתייראו, ינמלאו אימה מהם.

א"ה: כאן נכנסה במאמר המקורי דעת נ"ה טור סיני אבל דרכו ל'תקן' את לשון המקרא או את ניקודו מונעת את הכנסתו למסגרת שלנו.

⁷ יתכן שמי שחושש מהבלעת אות רשאי לקראו נע. בחלק מהחומשים כולל קורן הבי"ת מנוקדת בטעות בחטף פתח אך המקום היחיד בתורה ששווא זה הוא נע הוא בפרשת בהעלתך "ובנחה יאמר... רבבת אלפי ישראל"

⁸ רבים הקוראים ההולכים בעקבות השיר ומשבשים את ההטעמה ע"י הטעמת תיבת וַיְהִי בטפחא. השיר גורם לשיבוש נוסף: קוראים בישורן מלעיל.

⁹ אין להשגיח בחטף בתנ"ך קורן ודומיו

¹⁰ בעיה נוספת: הצבור מצטרף לקורא בסיום הזה ועלולים להחסיר את סוף הפרשה מהשמיעה מהקורא... והערה נוספת: לפעמים הקורא הוא גם הגבאי מחלק העליות בעיקר בשני וחמישי. קורה שהוא קורא את המילים האחרונות בעל פה תוך שהוא מחפש את העולה הבא...

אצל ידעת זקנים מבעלי התוספות מובאת הצעה נוספת: "שערוס": פקדום, על פי תרגום 'פוקד' העברי לימסערי הארמי כיוון פרשני נוסף מבאר את 'שערוס' בהוראת יהרגישו ישמו לבי יהבחינו.

רי סעדיה גאון מתרגם "לא שערוס": "לא שמו לב אליהם הטובים שבאבותיכם", ובפירוש ינוה שלום לתרגומו של רס"ג מציין הרב עמרם קורח: "לא פנו אליהם, ולא חשו בהם הטובים שבאבותיכם".

כמוהו תרגם גם ר' יונה בן גיאנח בעל יספר השרשים: "לא שערוס" "לא השגחו עליהם, ולא עלו במחשבותם". פירוש זה התקבל על דעת בעל 'אדרת אליהו' המוסיף: "לא די שלא עשו אותם, אלא שלא עלה על דעתם מחשבה כזו", ודומה שאפשר היה לו לומר זאת, כי גרס דמיון בין 'ישערי' בשי שמאלית ל'ישערי' בשי ימנית, המוכר והנוהג בעברית המודרנית.

לשם הכרעה, ואפשר להבהרת כוונת הכתוב, מוצע להסתייע בלשון הערבית, שעל תרומתה לפתרון קושיות מלשון המקרא כבר עמדו הקדמונים.

נקדים ונאמר, כי מילים הנכתבות בעברית בשי ימנית וקיימת להן מקבילה בערבית ייכתבו בה ביסין' ולהפך, המילים העבריות הנכתבות בשי שמאלית (ונהגות כ'סי') ייכתבו בערבית כאשר קיימת מקבילה – בשי. נוכל להדגים זאת בשפע פעלים ושמות. למען הנוחיות נעניין ביסיר הכבודי המוכר לכול, וממנו נטלנו את 'נפשי [בערבית ינפסי], 'שמדי' [בערבית 'אסמי], 'וישוודי' [בערבית 'סואי], 'יראשדי' [בערבית 'ראסי], 'יכאיש מלחמותי' [בערבית 'אנסאין], 'ישם קדשוי' [בערבית 'קדסי], 'ילבושו' [בערבית 'לבאסי]; ולעומתם בשי שמאלית בעברית: 'ישער ראשדי' [בערבית 'שערי], 'בשיבה ושחרותי' [בערבית 'שיבי], 'ירסיסי לילה' [בערבית 'רשי' בהוראת להזות, להזליף].

אף בפרשתנו ל"שערוס" המנוקד בשי שמאלית יש לבקש מקבילה בערבית בשי"ן ימנית. זו אמנם קיימת. הפעל הערבי ישערי מובנו יידעי, השם 'אשערי' הוראתו הודעה פומבית, פרסום, והצירוף הארכאי ילית שערי מן הערבית הקלאסית הוראתו הלוואי והייתי יודע. גם 'ישאערי' המוכר כ"משורר" הוא בעצם זה המכיר ויודע על פה את הטקסטים ובתי השיר, שהם נחלת השבט וגאווותו.

"שערוס" שבפרשתנו משמר, כנראה, מטבע לשון מוכר ומובן לדוברי העברית הקדמונים שנדחק משימושם הלשוני והזמין פרשנויות הכרוכות בשערות סומרות ובשעירים מרקדים.

אין ספק, כי טענת בעל השירה כנגד בני ישראל לא הייתה, כי אבותיהם לא פחדו מהשדים והתעלמו מכוחם להזיק הגם שהכירום, ברוח דברי היספרי: "אף על פי שמזבחים להם, לא היו יראים מהם"; אלא כי השדים הם חדשים ובלתי מוכרים. דורות ראשונים כלל לא ידעום (לא שערוס), ורק הדור הנוכחי, עיקש ופתלתול, הבא במגע עם תרבות זרה ומושפע ממנה, מאמץ לו תועבות ופולחן זר, ושוכח את האל, מחוללו.

א'ה: המלים אין ספק וכו' אינן מוסיפות כבוד לכותב. את דברי חז"ל אשר היו הרבה יותר מאתנו קרובים לזמן כתיבת השירה, אפשר לפרש על דרך הדרש. אין הטענה על הדור שיסור ויזבח לשדים על שלא פחדו, יש כאן התקפה למה אתם זוכים בעקבות אבותיכם לאלילים שאבותיכם ידעו שהם הבל ולא יראו מהם.

אם לדעת הכותב יש כאן הקבלה בין 'לא ידעום' ובין 'לא שערוס' תוך הסתייעות בערבית – יתכן לקבל פירוש זה. אבל לדחות דברי חז"ל במלים אין ספק אינו מתקבל.

גם לדברי הפרשנים יש בהחלט מקום גם אחרי הגילוי מהשפה הערבית.

היבטים לשוניים בפרשת וזאת הברכה עו¹¹

דקדוקי מילים וטעמים וחלקם בעלי שינוי משמעות והדרכה לקורא בפרשת וזאת-הברכה וחתן בראשית ובהפטרה וגם בקריאת התורה של שמיני עצרת וההפטרה

וזאת הברכה:

לג ב **מִרְבַּבְתָּ**: הבי"ת הראשונה בשוא נח¹², כן הדבר גם בהמשך פס' יז. **אֲשֶׁת**: לפי הקרי הן שתי מילים

לג ג **מִדְּבַרְתִּיךָ**: הבי"ת בשוא נע עקב הדגש

לג ה **וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ**: טעם טפחא בתיבת **בִּישְׁרוֹן**¹³

רָאשֵׁי עָם: טעם נסוג אחור לר"ש

לג ו **וְאֶל-יִמָּת**: המ"ם בחולם

לג ז **לְיִהוּדָה**: הלמ"ד בחירק מלא, הי"ד הינה חלק מהחירק ולכן אין בה ניקוד

לג ח **וּלְלֵוִי**: הלמ"ד הראשונה בשוא נח. **בְּמִסָּה**: הבי"ת בשוא לא בפתח

לג י **מִזְבְּחֶךָ**: הבי"ת בשווא נע ולא בקמץ או פתח

לג טו **הַרְרֵי-קָדָם**: הר"ש הראשונה בשוא נח¹⁴

לג טז **שָׁכְנֵי**: הטעם בנו"ן מלרע

לג יז **הַדָּר**: הדל"ת בקמץ. **וְהֵם אֲלֹפֵי מִנְשָׁה**: תיבות אילו לרוב מופיעות בראש העמוד האחרון, היות והרבה קוראים יודעים אותם בעל פה ישנם רבים שאינם מקפידים לקוראם מתוך הקלף ואומרים אותם בעל פה¹⁵

לג יט **שֵׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי-עֹדֶק**: טעם טפחא בתיבת **שֵׁם יָמִים**: הי"ד בפתח ודגש חזק במ"ם, רבים של י"ם. **וּשְׁפָנֵי**: ש"ן שמאלית. **טְמוּנֵי חוֹל**: טעם נסוג אחור למ"ם

לג כא **וַיֵּתֵא**: מלרע! הטעם בת"ו בניגוד לקורן ודומיו ולא ביר"ד. הי"ד עצמה מנוקדת בצירי ולא בסגול.

רָאשֵׁי עָם: טעם נסוג אחור לר"ש

לג כב **יְרֵשָׁה**: מלעיל הטעם ברי"ש. הה"א לא במפיק

לג כה **וּכְיִמִּיךָ**: הכ"ף בשווא נח. **דְּבֹאֲךָ**: הדל"ת בקמץ קטן

לג כז **מַעֲנֶה** מלרע הטעם בנו"ן. **אֱלֹהֵי קָדָם**: הטעם נסוג ללמ"ד מלעיל. **וַיַּגְרֵשׁ**: במלעיל

לג כח **יַעֲרְפוּ טַל**: טעם נסוג אחור שתי הברות ליר"ד

קריאה לחתן בראשית:

¹¹ פרשה זו בקבצים על הפרשיות החל מבראשית עו, ולכן אף שקריאתה בשנת עו הוא משויכת לשנת עו.

¹² יתכן שמי שחושש מהבלעת אות רשאי לקראו נע. בחלק מהחומשים כולל קורן הבי"ת מנוקדת בטעות בחט"ף פתח אך המקום היחיד בתורה ששווא זה הוא נע הוא בפרשת בהעלתך "ובנחה יאמר... **רַבֵּת** אלפי ישראל"

¹³ רבים הקוראים ההולכים בעקבות השיר ומשבשים את ההטעמה ע"י הטעמת תיבת 'וַיְהִי' בטפחא ומדגישים את הבי"ת. השיר גורם לשיבוש נוסף: קוראים בישורן מלעיל.

¹⁴ אין להשגיח בחטף בתנ"ך קורן ודומיו

¹⁵ בעיה נוספת: הצבור מצטרף לקורא בסיום הזה ועלולים להחסיר את סוף הפרשה מהשמיעה מהקורא... והערה נוספת: לפעמים הקורא הוא גם הגבאי מחלק העליות בעיקר בשני וחמישי. קורה שהוא קורא את המילים האחרונות בעל פה תוך שהוא מחפש את העולה הבא...

וַיְהִי: גם אם יש געיא בוי"ו וגם אם אין – היר"ד בשוא נח

א ג יְהִי אֹר: תיבת יְהִי במונח ואינה מוקפת לזו שאחריה כבחלק מהדפוסים

א ה קָרָא לֵילָה: טעם נסוג אחור לקו"ף

א ו לָמַם: הלמ"ד קמוצה

א ט וַיְהִי-כֵן: תיבה בודדת בתחום הסילוק (סוף פסוק) ומוטעמת בטעם זה בלבד, כן הדבר גם בהמשך הפרק

א י יָמִים: היר"ד בפתח ולכן המ"ם אחריה בדגש חזק, רבים של י"ם' כן הדבר גם בהמשך פס' כב

א יא תִּדְשָׂא: געיה בת"ו והדל"ת בשווא נח. דְּשָׂא: הדל"ת ברביע ולא בזקף. עָשָׂה פָּרִי: טעם נסוג

אחור לעי"ן, וכן בהמשך הפסוק עָשָׂה-פָּרִי, יש להעמיד קלות את קריאת העי"ן מפני געיה. בשני המקרים דגש חזק בפ"א הראשון אתי מרחיק, והשני מדין דחיק

א יח וְלִהְבֹּדֶל: געיה בשורק והלמ"ד בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים

א כב וַיִּבְרָךְ: במלעיל וכן הדבר בכל המקרא

א כד וַחֲתֹ-אֶרֶץ: געיה בחי"ת

א כט לְאֶכְלָה: האל"ף בקמץ קטן והכ"ף אחריה בשווא נח, כן הדבר גם בפס' הבא

א לא יוֹם הַשָּׁשִׁי: היחיד מבין ששת ימי הבריאה בה"א הידיעה

ב א וַיִּכְלּוּ: היר"ד בשוא נח¹⁶. המילה הזו נקראת מלרע, הטעם בלמ"ד¹⁷.

ב ג שָׁבַת: לשון עבר, השי"ן קמוצה והבי"ת אחריה רפויה

הפסרת וזאת הברכה, יהושע א א-יח:

ח וְהָיָה בּוֹ: דגש חזק בבי"ת מדין אתי מרחיק

יב וְלִרְאוּבֵנִי: האל"ף אינה נשמעת, יש לקרא 'ולרובני'. הַמְנִישָׁה: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע, יש לשים

לב להבדל בצורה לעומת קודמיו וְלִרְאוּבֵנִי וְלִגְדֵי

טו מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ: יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא יישמע כאילו כתוב מִזְרַחַה שָׁמֶשׁ

קריאת שמיני עצרת לבני חו"ל, דברים יד כב – טז יז:

יד כג מַעֲשֶׂר: העי"ן בשווא נח

יד כד שְׁאֲתוֹ: השי"ן בשוא והאל"ף בצירי; אין להבליע את האל"ף, לא שְׁאֲתוֹ. יִבְרָכְךָ: כ"ף ראשונה בשווא נח, על אף הקושי שבדבר. כן הדבר גם בהמשך הפרק

יד כה בִּידְךָ: ולא בִידְךָ. הדל"ת בשוא נע לא בסגול והטעם בכ"ף

יד כו תִּשְׁאַלְךָ: געיה בת"ו, האל"ף בקמץ רחב והלמ"ד בשוא נע. וְאַכְלָתָ שָׁם: טעם נסוג אחור לכ"ף ודגש חזק בשי"ן מדין אתי מרחיק

טו ב לֹא-יָגֶשׁ: שי"ן שמאלית

¹⁶ וכן בהמשך קידוש ליל שבת: וַיִּכְלּוּ. וַיִּבְרָךְ. וַיִּקְדָּשׁ

¹⁷ משום מה בקידוש ובתפילה אפשר לשמוע קוראים אותה מלעיל

טו ד	יְהִי־בָּךְ: געיה ביר"ד הראשונה ודגש חזק בביר"ת מדין דחיק
טו ו	וְהֶעֱבַטְתָּ: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת העיר"ן החטופה, ועל אף הקושי, הטי"ת בשווא נח
טו ז	תִּקְפֹּץ: הפ"א דגושה
טו ט	קָרְבָּה: הקו"ף בקמץ רחב והר"ש אחריה בשווא נע ¹⁸ . וְרַעָה עֵינֶיךָ: יש להקפיד, כבכל מקום אחר במקרא, על קריאת העיר"ן שאם לא כן, משבש את משמעות הכתוב
טו יא	לַעֲנִיךָ: העמדה קלה בלמ"ד למנוע הבלעת העיר"ן החטופה, הנור"ן בחירק חסר ולכן היר"ד אחריה דגושה. וְלֹא־בִינֶךָ: הלמ"ד וגם הבי"ת בשווא נח, היר"ד בחולם והנור"ן אחריה בשווא נע: ול-אב-ינך
טו יב	וְעִבְדְּךָ: הבי"ת בקמץ גדול ושווא נע בדל"ת, כן הדבר גם בהמשך פס' יח
טו יד	וּמִי־קִבְּךָ: המ"ם בחירק חסר והיר"ד אחריה דגושה ומנוקדת אף היא בחירק חסר
טו טז	אֶהְבֶּךָ: הבי"ת בשווא נע
טו יז	תַּעֲשֶׂה־כֵּן: העמדה קלה בתי"ו ודגש חזק בכ"ף מדין דחיק
טו יח	בְּשִׁלְחֶךָ: מילה זו מוטעמת בקדמא טעם מחבר, ולא בפשטא. לא בכל החומשים רואים את ההבדל, לכן אין לעמוד כאן
טו כ	תֹּאכְלֶנּוּ: הכ"ף בשווא נע ולא בחטף פתח
טו כא	תִּזְבְּחֶנּוּ: הבי"ת קמוצה
טז א	וְעָשִׂיתָ פֶּסַח: הפ"א בדגש חזק מדין אתי מרחיק
טז ב	וְזָבַחְתָּ פֶּסַח: טעם נסוג אחור לבי"ת
טז ה	נָתַן לָךְ: הטעמה בתי"ו, אין טעם נסוג אחור לנור"ן
טז ו	לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם: תיבת שָׁם בתביר, אין להסמיכה לתיבה שלפניה בזקף
טז יג	בְּאַסְפָּךָ מִגִּרְנֶךָ: גם האל"ף וגם הגימ"ל בקמץ קטן
טז טו	בְּכָל תְּבוּאָתְךָ: בכל במהפך ולא במקף ולכן גם בחולם ולא בקמץ חטוף
טז טז	יֵרָאָה כָּל־זְכוּרְךָ: בקדמא ואזלא ולא בתלישה (יש חומשים שכך הגירסא בהם)
טז יז	נָתַן־לָךְ: געיה בנור"ן
הפסרת שמיני עצרת לבני חר"ל מלכים א ח נד-סו:	
נד מִכְרַעַ:	הכ"ף דגושה ובשווא נע. פְּרָשׁוֹת: שי"ן שמאלית
נה וַיִּבְרָךְ:	במלעיל
נז וְאַל־יִטְשֶׁנּוּ:	הטי"ת בשווא נע ¹⁹
נט וַיְהִי־ו:	וא"ו החיבור בשווא נע, לשון עתיד
סא עַם ה' אֱלֹהֵינוּ:	טעם טפחא בתיבת עַם
סד כִּי־עָשָׂה שָׁם:	טעם נסוג אחור לעיר"ן. וְאַתָּה חֲלָבִי הַשְּׁלָמִים: טעם טפחא בתיבת וְאַתָּה
סו וַיִּבְרָכּוּ:	הר"ש בשווא נע. וְטוֹבִי לָב: טעם נסוג אחור לטי"ת

¹⁸ והקורא בשווא נח ובקמץ חטוף עובר לציווי.

¹⁹ פסוק זה נאמר גם בתפילה

לג ג אָף חֶבֶב עַמִּים הרב שמשון הירש ז"ל: "חבב" (ראה פי' במדבר י, כט²⁰) הוא לשון הווה משורש "חוב", כדוגמת "לוצץ"²¹, "עוצץ"²² משורש "לוצץ", "נוץ"; אלא ש"חוב" הוא פועל עומד - להיות מחויב או חייב, ואילו "חובב" הוא פועל יוצא: לחייב, להביא לידי קיום החובה. או שמא "חובב" הוא מקור מלשון פיעל, כדוגמת "כונן". גם בשעה שאתה רוצה להביא את שאר העמים לידי קיום חובתם, אתה אוהז את כל - קדשיו של ישראל בידך, הוה אומר: כל קדושי ישראל הם כלי שרת בידך לצורך זה. כל אלה מבני ישראל המתקדשים על ידי קיום נאמן של התורה מלמדים במעשיהם תורה ומוסר, אולם השפעתם איננה ניכרת רק בישראל אלא הם משפיעים לטובה על כל האנושות. באין אומר ודברים הם מאירים לכלל האנושות כמופת של הגשמת הייעוד הקדוש של האדם. לעיל נאמר שאפילו שעיר ופארן, העמים הקרובים לישראל, עדיין לא היו בשלים לקבלת תורה, ועם זאת, מתן תורה לישראל בסיני היה לטובת האנושות כולה. בסיני נסללה הדרך לאיחוד כל בני האדם שלעתיד לבוא. בזכות ישראל ייעשו כולם אגודה אחת לעשות את רצון ה' ולקיים את מצותיו:

א'ה: ידוע שפעלים ע"ו (שהאות האמצעית מהשורש היא וי"ו) הופכים בבנינים מסוימים על דרך הכפולים. כמ"ש וְעוֹף יְעוֹפֵף (בראשית א, ט), אבל כאן מצאנו לשון 'חֶבֶב' בלשון חכמים המורה על שורש כפולים. השורש הוא חבב ולא חוב. אבל לרב שמשון ב"ר הירש ז"ל שתי הגזרות קרובות למדי.

דבריו הראשונים שחובב הוא צורת בינוני מתאימים רק לכפולים כי בינוני של חוב הוא חב. וְהֵם תָּבוּ לְרַגְלָךְ והם, העמים, תכו: לשון פֶּעַל משורש "תכה" שהוא צורה מוגברת של "דכה": להיות כפוף. הם יכירו שהם חסרי אונים, והם יובאו לכלל ההכרה הזאת לרגלך: על ידי צורך, על ידי הליכות הנהגתך (כדוגמת "לרגלי", בראשית ל, ל):

תָּן לְחֶבֶב וְיִחְבֹּב-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

²⁰ שורש "חבב", השכיח בלשון חז"ל בהוראת אהבה והערכה, מצוי במקרא רק פעם אחת: "אף חבב עמים כל קדשיו בידך". נראה, ש"חבב" קרוב ל"חוב", שאף הוא שכיח בלשון חז"ל ומצוי במקרא רק פעם אחת: "חבלתו חוב ישיב" (יחזקאל יח, ז); את החזרת העבוט הוא מקיים כחובה המוטלת עליו. לפי זה "חבב" מורה על אהבה מחייבת ואהבה הנובעת מתוך רגש החובה. ואולי זה פירושו של הפסוק "אף חבב עמים": גם אם רצונך לחייב את העמים על ידי שאתה משפיע עליהם חסד עליון, הרי אתה מחזיק בידך את כל קדשיו של ישראל; הוה אומר: בזמן שאתה רוצה לגמול עם העמים חסד עליון, הרי קדושי ישראל הם מכשיר לכך. "והם תכו לרגלך" וגו': הם, העמים, יובלו לרגלך על ידי שהוא, ישראל, ישא מדברך אליהם. ואם זה הוא פירוש הפסוק הזה, הרי "חבב" הוא הביטוי המיוחד לאותה הנהגה אלוהית המביאה את העמים לדעת ה' ולשמיעה בקול ה' באמצעות ישראל: היא מראה חיבה לעמים ועל ידי כך מחייבת אותם. לפי זה חובב (השוה את הצורות שובב, שולל, עולל, שכולם באים בהוראה סבילה) הוא אדם שחיבה זו של ה' מחייבת אותו, והוא חש שנתחייב בה כלפי ה'. והרי זה שם נאה ליתרו, שעבר מתוך הכרה מן האלילות ליהדות. לקמן עוד נראה שבני יתרו ירשו ממנו אותה תחושת חובה וקיימו אותה במעשיהם (ראה פי' פסוקים לא - לב):

²¹ במקרא בלשון רבים מִשְׁךְ יָדוֹ אֶת לְעֵצִים (דניאל ו, ה).

²² במקרא: וְנִצְעִים כְּעֵין נִחֲשֵׁת קָלָל (יחזקאל א, ז).

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://www.otzar.forum.org/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

אם אתה מתעניין
בהבטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל געושיאים לשוניים
בכתובת: maanelashon@gmail.com
☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ☺